

KMETOVALEC.

Glasiló c. kr. kmetijske družbe vojvodstva kranjskega.

Ureduje Gustav Pirc, tajnik družbe.

Izhaja 1. in 15. vsaki mesec. — Udje c. kr. kmetijske družbe dobivajo list brezplačno, a neudje plačajo s poštnino vred 2 glđ. na leto. Naročila naj se pošiljajo c. kr. kmetijski družbi, ali pa dotičnim podružnicam.

Štev. I.

V Ljubljani, 1. januarja 1885.

Leto II.

Vabilo

gospodom družbenikom c. k. kmetijske
družbe kranjske
na občni zbor v Ljubljani

28. dné januarija 1885.

(Zbor je v dvorani mestne hiše in se začne ob 9.
uri dopoldne.)

Program obravnavam:

1. Predsednik prične zborovanje.
2. Poročilo o delovanji centralnega odbora.
3. Predlog družbinega računa za leto 1883. in proračuna za leto 1885.
Račun in proračun, katera družbeniki uže v rokah imajo, razpoložena sta v nadrobni razgled v pisarni družbe kmetijske.
4. Poročila in predlogi podružnic in predlogi posameznih družbenikov po propisu §. 19. družbenih pravil.
5. Volitev 1 odbornika v centralni odbor, namesto po §. 22. družbenih pravil izstopivšega.
6. Priznanje častnih diplom za hvalevredne zasluge o poljedelstvu.
7. Volitev častnih in dopisujočih družbenih udov.
8. Poročilo o podkovski šoli v Ljubljani.

Centralni odbor c. kr. kmetijske družbe
kranjske.

V Ljubljani 21. decembra 1884.

Karol baron Wurzbach-Tannenberg,
predsednik.

Gustav Pirc,
tajnik.

O naši živinoreji.

Spisuje Gustav Pirc.

Glej št. 46—53. lanskega letnika. (Dalje.)

Tudi na Notranjskem se je boljše muricodolsko pleme dokaj razširilo, uže zdaj se zamore splošno opaziti, da to pleme po številu nadkriluje prvotno domačo goved Notranjske. Spoznanje notranjskih kmetovalcev, da je njih prihodnost v zboljšani živinoreji, sme nam biti porok, da bodo Notranjci svoje sosede Gorenjce tudi kmalu dohiteli.

Žalostneje je pa z izboljševanjem dolenjske govedi. Tukaj treba je pa še dosta časa in potrpljenja! Da je na Gorenjskem in deloma tudi na Notranjskem živinoreja tako hitro napredovala, vzrok so priležne razmere, po moji misli pa tudi resno in večje veselje do kmetovanja in dela sploh ter večja omika. Skušnja me uži, da je nevarna reč, kaj neljubega Dolenjcem povedati, ker se človeku takoj očita, da mu je zabavljanje načelna stvar. Gospoda na Dolenjskem rada tarna o slabem materialnem stanji dolenjskega kmeta ter kliče na pomoč vlado, deželni odbor, kmetijsko družbo itd., a če se ustmeno z enim ali drugim govori, ter vzroke dolenjske bede navaja, potem pa pričnejo Dolenjsko in Dolenca hvaliti, da bi človek mislil razmere najti, ki so enake onim najboljših vinogradnikov na Francoskem. Moje mnenje je, dolenjskim gospodarjem resnico povedati pri vsaki priliki, ter jih spodbujati, da se poprimajo tudi družih kmetijskih strok, ne le samo vinarstva. Dolenjsko razumništvo naj pa kmeta podučuje, naj mu bode voditelj na poti do omike, ter vzor dobrega gospodarja. Oni gospodje, kateri so slišali moja predavanja v dolenjskih kmečkih občinah, so svedoki, da si tudi dolenjski kmet dá svoje napake očitati ter jih tudi spozná, brez da bi kaj zameril. Navajati dokaze, se vé da je potrebno. Eno pa ne morem in ne smem zamolčati. Koliko sem do sedaj imel prilike, kmetijski napredek na Dolenjskem opazovati, skoraj brez izjeme izviral je od gospodov duhovnikov, njim smejo biti Dolenjci hvaležni. Gospodje duhovni zaslužili si bodo pa hvalo vsega slovenskega naroda, ako bodo še dalje na tem potu tako ustrajno in vspešno delovali, ter Dolenjce privedli do onega blagostanja, koji stori gorenjskega kmeta tako ponosnega.

Zadnje vprašanje, koje mi je še namen razmotriti, je: „Je zdajšen način porabe državne subvencije za živinorejo umesten in koristen ali ne?“

Odgovor na to vprašanje je že manj ali več zapopaden v odgovoru na prvi dve vprašanji. — Govoriti hočem le o načinu, kako je običajno bilo, dosedaj to subvencijo porabiti in če je ta običaj primeren. Kmetijska družba sklene takoj po odmerjenji subvencije nakupiti plemensko goved belanskega in muricodolskega rodu, od vsacega rodu po možnosti enako veliko število. Ta goved proda se potom javne dražbe kranjskim gospodarjem proti reverzu, da se kupec zaveže, dotično goved najmanj dve leti za plemo obdržati. Na prodaj se postavi goved za polovico cene od one, kojo je kmetijska družba plačala. Razloček, ki je med kupno in iztrženo svoto, pokrije se z državno subvencijo. Družba vsako leto tolikokrat plemensko goved kupi, da je vsa subvencija kot pokritek tega primanjkljeja porabljena. Tako, na priliko, kupila je letos 32 goved, koje so stale z nakupnim stroškom vred 5280 gold. Za-nje stržila je pa 3373 gold., primanjklje v znesku 1907 gold. pokril se je z letošnjo subvencijo, ki je znašala 2000 gold. Prebitek od 93 gold. porabil se bode leta 1885. po enakem načinu z novo subvencijo vred.

Proti temu načinu porabe državne subvencije sem slišal dostikrat govoriti in se je tudi že po časnikih pisalo.

Vsi, ki so tem načinom nasprotni, predlagajo, da naj se dá živina za pol cene posameznim gospodarjem, drugi pa zahtevajo še celó zastonj. Tri načine, državno subvencijo porabiti, ima toraj kmetijska družba: Nakupljeno živino

1. zastonj kranjskim živinorejcem dati,
2. za polovico cene prodati, ali pa
3. potom javne dražbe onemu oddati, ki največ za-njo dá.

Kmetijska družba volila je zadnji pot in ministerstvo ji je tudi pritrnilo. Hotelo bi se to li prenarediti, trebalo bi veliko obravnav. Oglejmo si prednosti in slabe strani vseh gori navedenih načinov.

Kedó bi določil, komu naj se živina brezplačno dá? V prvi vrsti bi se bilo treba ozirati na občine. Občina, koja je uže bika dobila, ne smela bi priti zopet prej na vrsto, da so uže vse druge občine po enega dobile. Na leto bi bilo možno 10 bikov kupiti, ker se pa na Kranjskem okolo 1500 bikov rabi, trajalo bi celih 150 let, da pridejo vsi kraji, koder se biki rabijo, na vrsto. Bi to li kaj hasnilo? Vpliv enega bika bi se zgubil v teku malih let, denar, ki bi bil v ta namen porabljen, bi bil toliko kot proč vržen. Dalje bi bilo vprašanje, komu v občini naj bi se bik izročil? Bogatinu gotovo ne, ker bi bili vsi drugi nasproti in ker si ga res tudi lahko sam kupi. Revežu pa tudi ne, ker on ne more biti porok, da bi ga tako držal, kakor se plemenskemu biku spodobi. Revni kmet bi tudi gledal, da bi po možnosti veliko dobička imel ter bi pripustil bika na leto tudi k 200 kravam, da bi le neslo. Ravno ista je, ko bi se biki za polovico cene oddajali, le v tem bi bilo boljše, da bi jih bilo na leto mogoče še enkrat toliko kupiti.

Vsem tem neprilikam mogoče se je ogniti pri sedanjem načinu. Živina se izklíče pri javni dražbi za polovico cene, ako nikdo več ne dá, ostane dotičnemu gospodarju za to ceno. Ako je pa mnogim na tem ležeče, da dobijo plemenskega bika, skušali bodo eden drugzega preplačati, kdor največ dá, tisti ga pa dobi. Je pa to prav? Po mojem mnenji: da. Tistemu, ki je toliko ležeče si kupiti plemenskega bika, da izdá primerno veliko svoto za-nj, tisti je prepričan o korist dobrega plemenskega bika in on bo ž njim pravilno ravnal, kjer bode prišlo na korist tudi vsim onim, ki krave pri njegovem biku pripuščajo. Zraven tega imela

bode pa kmetijska družba in skoz njo cela kranjska živinoreja korist, kajti kolikor več se iztrži za živino, ki je na dražbo postavljena, toliko več živine bode mogoče pri prihodnjem nakupovanji kupiti. Potom javne dražbe širi se boljša goved po okrajih, koder je zanimanje za napredek o živinoreji najživahnejše, dotični okraj pa zamorejo letom za letom si izvirne bika nakupiti in tako je prišlo, da imamo uže danes na Kranjskem občine, da, skoraj bi smeli reči, okraje, v katerih je vsa živina uže izboljšanega plemena. Ali iz bilo to mogoče, ko bi se plemenska goved po krajih delila, da bi prišle na vrsto občine ena za drugo? Nikdar ne! In kak vpliv ima občina še zboljšano živinorejo na sosedne občine? Nič tako napredku v kmetijstvu ne koristi kakor izgled in pa dobiček, ki ga zamore kmet z rokami prijati. Umna živinoreja razširja se iz taci občin v sosesčino, kakor kaplja olja na papirji.

Govoril sem v tej zadevi z našimi gorenjskimi kmeti; oni so z zdajšnjo prodajo plemenske govedí popolnoma zadovoljni, in tudi gospodarji iz drugih pokrajin, kojim je na izboljšanju njih govedí kaj ležeče, odobravajo ta način. Tistim, ki so nasprotni, je temveč ležeče na dobičku, ki bi ga imeli z bikom zastonj dobljenim od kmetijske družbe, kot pa na napredku v umni živinoreji. In ravno v teh okrajih, koder se vedno za to potegujejo, dobiti plemensko goved zastonj, kmet raje po 5 in 6 ur daleč svojo kravo k biku žene, ker mu je treba 10 ali 20 kr. manj plačati kot pa pri dobrem biku v njegovi soseski.

Tukaj ni nevednost kmetova, in se ta čin tudi ne sme z nevednostjo opravičevati, on dobro vé, da je tele od dobrega bika več vredno, pa dobiček v tem trenutku mu gré nad vse. Take gospodarje podpirati bi bil v nebo vpjioči greh in tega kmetijska družba ne bode nikdar storila. Kmetijska družba ima namen, živinorejo cele dežele pospeševati, ne pa samogoltnost posameznih brezvestnikov podpirati, ter je prepričana, da je zdajšen pot, po katerem hodi, pravi, vsaj za zdaj.

Predno sklenem svoj spis ter nasvete stavim, katerih izvedenje po mojem mnenji bode našo živinorejo izboljšalo, spregovoriti hočem še nekaj besed o naših plemenskih bikih. Naši plemenski biki ne zadostujejo ne po kakovosti in ne po številu. Ako bi vsak posamezen kranjski živinorejec hotel pomisliti važnost in vpliv enega samega bika, koliko drugača bi bila uže naša živinoreja! V veliko krajih ali vaséh je stara navada, da eden ali drug posestnik vedno drži bika. V gotovem času mora skrbeti za nadomestjenje starega bika in takrat za rejo odbere prvega teleta možkega spóla, ki ga mu ena ali druga krava stori. Da bi se oziralo na kakovost teletov, na lastnosti matere in očeta, na to še se misliti ne smemo, kar je pa posebno napačno, je to, da je bik navadno v najpremožnejši hiši vasí, da si posestnik v čast šteje, vedno domá iz svojega hleva prirejenega bika imeti. Kaj je nasledek tega? Slabe lastnosti živine dotičnega hleva postajajo vedno bolj stalne in se še povečajo, 'prenašajo se na goved cele vasi in ker se bik vóli vedno iz ene in tiste čede, je kmalu vsa goved te vasi med seboj krvno sorodna.

Nič pa živine tako ne slabša, kakor nepremišljeno plemenjenje sorodnih živali med seboj, in to je vzrok, kranjski živinorejci, po katerem tolikokrat poprašujete, ker si ne veste tolmačiti, od kod da prihaja vedno bolna zamrla goved, koje hibe se vam od leta do leta množé. Sezite po dobrih plemenskih bikih, kot vam jih c. kr. kmetijska družba ponuja, in kmalu se bodo

zboljšale vaše čede, kupite si najlepšega in najdražjega bika, ker hranjenje tukaj ni na mestu!

Drugi nedostatek pri naših bikih, ki nič manj kot prvi pripomore k poslabšanji živinoreje, je njih premočna poraba.

Umni živinorejec računa na enega bika, ki je pri polni moči 50 do 70 krav na leto. Ali je pa kje tako povoljno razmerje pri nas na Kranjskem? Prav malo kje! Enketa, ki se je prošlo spomlad posvetovala v Ljubljani o novi postavi za povzdigo živinoreje, je v oči gled temu za sedaj sklenila nasvetovati, da se bode od občin zahtevalo, 1 bika na 80 do 100 krav. Tesnejše razmerje tirjalo se bode še pozneje lahko, za zdaj smeli bi biti s tem zadovoljni, ker bi se živinoreja uže precej izboljšala, ako pomislimo, da imamo v katerih pride do 500 krav na enega bika.

Tu naj sledi razmerje, kakor je po zadnji štetvi v posameznih sodnijskih okrajih med biki in kravami. Okraj sledijo eden za drugim od najboljšega do najslabšega z ozirom na to, da je najboljši oni, ki ima najtesnejše razmerje.

En bik v

sodnijskem okraji	pride na	19 krav
Loka	" "	33 "
Logatec	" "	47 "
Ljubljana (okolica)	" "	51 "
Kranj	" "	54 "
Zatičina	" "	54 "
Kranjska gora	" "	55 "
Trzič	" "	56 "
Vrhnika	" "	57 "
Radovljica	" "	78 "
Brdo	" "	82 "
Kostanjevica	" "	95 "
Kamnik	" "	98 "
Žužemberk	" "	102 "
Novomesto	" "	109 "
Vipava	" "	138 "
Ribnica	" "	154 "
Krško	" "	155 "
Metlika	" "	159 "
Senožeče	" "	163 "
Mokronog	" "	165 "
Litija	" "	168 "
Rateče	" "	172 "
Trebnje	" "	228 "
Ljubljana (mesto)	" "	230 "
Postojna	" "	233 "
Bistrica	" "	252 "
Kočevje	" "	253 "
Velike Lašiče	" "	288 "
Lož	" "	297 "
Črnomelj	" "	350 "

Stajalo za vreče na tehtnici z ravno desko.

Spodaj stoječa podoba predstavlja nam pripravo, s pomočjo katere napolni lahko en sam človek vrečo. Naprava je jako priprosta in poceni in da je tehtanje pripravnejše, pritrjena je na tehtnico. Ta priprava obstoji iz železnega obroča, ki je zgoraj tako velik, kakor odprtina vreče. Na obroču so primerno pritrjeni štirji kavlji, na koje se obesi vreča. Na obroču je pritrjeno kaci 16 cm. dolgo železo, koje je vpeto v stajalo spredaj na tehtnici. To železo in obroč sta

dobro skupaj zvarjena. Na mestu, kjer je pritrjeno držalo, nahaja se železna palica s kavljem na konci.

Kavelj seže do klepa, ki je pritrjen zgoraj na stajalu tehtnice. Če je kavelj železne palice vdet v klep, stoji obroč ravno in je zadosti močan, da drži vrečo žita. Obroč naj bo visoko pritrjen, tako da vreča prosto visi. Ko je žakelj napolnen, udari se močno po železni palici, kavelj izmuzne se iz sklepa, obroč se nagne in žakelj pade na desko. Obroč se potisne tudi lahko v stran, tako da ni na potu.

Kmetijske novice in izkušnje.

* *Licenciranje privatnih žebcev* bode letos v Radoljici 19. januarija, v Kranji 20. januarija, v Kamniku 22. januarija in v Ljubljani 24. januarija 1885. V imé sekcije za konjerejo udeležila se bodeta licenciranja gg. Jos. Fr. Seunig, podpredsednik c. kr. kmetijske družbe in Edvard Schlegl, živinozdravnik in učitelj na podkovski šoli c. k. kmetijske šole. V politične okraje, koji niso uže gori imenovani, ne bode šla komisija, posestniki žebcev v teh okrajih, kateri mislijo žebce za pleme rabi, naj pa to do 6. januarija 1885. leta v Ljubljano naznanijo.

* *Amerikanske trte v Avstriji.* O tej zadevi pričakovati je, kakor se poroča, v kmetijskem ministerstvn nek preobrat na bolje. Bog daj, da bi res bilo. Snuje se na Dunaji tudi društvo za „ohranjenje vinarstva v Avstriji, kojega osnovatelji so možje iz najvišjih konservativnih aristokratskih krogov in prelati spodnjeavstrijskih samostanov.

* *Novo vinarstvo in sadjarsko šolo* namerava ustanoviti hrvatska vlada v Petrinji. Tudi v Istriji bodo dobili v kratkem novo kmetijsko šolo, ker je neki Istrijan zapustil v to svrhu 60.000 gold. Vesela Istrija, tužna Kranjska!?

* *Prusko ministerstvo za kmetijstvo in gozdarstvo* ukazalo je napraviti velike nasade ameriškkih trt, iz kojih zamogli bodo dobiti vinorejci ameriškanske trte pravih sort. In pri nas?

Družbeni novičar.

Seja glavnega odbora c. k. kmetijske družbe
dné 7. decembra 1884.

Seji predseduje gospod družbeni predsednik Karol baron Wurzbach, navzoči so: podpredsednik gosp. J. F. Seunig, družbeni tajnik g. Gustav Pirc, in odbor-

niki gospodje Brus, Goll, Jerič, Murnik, Robič, Souvan, Witschl in dr. Wurzbach.

Da se za občni zbor c. k. kmetijske družbe, kateri bode 28. januarija prih. leta, vse potrebno pripravi, bode 21. decembra izvanredna seja glavnega odbora. Pri tej seji imenoval se bode tudi nov vrtnar, za kojega službo oglasilo se je uže več prosilcev. Sklenilo se je tudi poročilo o delovanji kmetijske družbe v tisk dati in med ude razdeliti.

Tajnik Gustav Pirc poroča: Računski izkaz o porabi letošnje subvencije za živinorejo v znesku 2000 gold. odposlal se je vis. c. k. ministerstvu za poljedelstvo. Iz tega izkaza je razvidno, da se je kupilo 32 goved bikov in junic čistega plemena, kar je prizadalo 5280 gold. 47 1/2 kr. stroškov, iztržilo se je pa za to goved 2373 gold. 85 1/2 kr. Primanjkljej pokrili se je z državno subvencijo, od koje preostaja še na račun subvencije za prihodnje leto 93 gold. 38 kr.

Glavni odbor vzame na znanje poročilo gosp. odbornika Brusa o prošnji na sl. c. k. ministerstvo za poljedelstvo zaradi pomoči živinorejcem bistriške doline.

Računske izkaze razstavnega odbora na Krškem vrne se imenovanemu odboru s prošnjo nazaj, da jih dopolni.

Zahvala močvirskega odbora za pisarniško sobo in pomoč, kojo ima imenovani odbor od kmetijske družbe, se na znanje vzame.

Po rešitvi več družih administrativnih zadev se seja sklene, poprej se pa še novim udom družbe imenujejo sledeči gospodje:

Viljem Linhart, c. k. profesor na učit. izobraževalnici v Ljubljani.

Franc Žužek, c. k. inženir v Ljubljani.

Anton Brumen, c. k. sodnijski pristav v Postojini.

Seja glavnega odbora c. k. kmetijske družbe

dné 21. decembra 1884.

Seji predseduje gospod družbeni predsednik Karol baron Wurzbach-Tannenberg. Navzoči so: podpredsednik g. Jos. Fr. Seunig, tajnik g. Gustav Pirc in odborniki gg. Brus, Detelja, Jerič, Kastelic, Murnik, Neweklowski, Robič, Witschl, dr. Wurzbach.

Določili se spored za občni zbor, ki bode 28. januarija. Novo volitev bode treba le za enega odbornika, ker po pravilih iz odbora izstopi letos le gosp. Rajko Kastelic.

Zapisnik občnega zbora podružnice v Boštanju se na znanje vzame. Sklepi tega zbora se bodo o svojem času obravnavali, zastran amerikalanskih, trtni uši zoperstoječih sort, bode se pa precej potrebno ukrenilo. Prošnja šolskega sveta v Begunjah pri Cerknici za nekaj sadnih drevesec se usliši.

Podružnica kočevska poroča, da je gospod dekan J. Krese prevzel mesto gosp. Faberja predstojništvo podružnično.

Račune razstavnega odbora o pokrajinski razstavi na Krškem se sklene izplačati.

Tajništvo naznanja, da se je odposlala podružnicam pōla za pobiranje družbenih doneskov za leto 1885. ter so se pozvale, da pri posameznih članih pozvedó, kateri želijo „Kmetovalca“, kateri „Oekonom“.

Za službo družbenega vrtnarja oglasilo se je 5 prosilcev, skoraj vsi s prav dobrimi spričali. Po daljši razpravi imenovan je bil z večino glasov Josip Ur-

bančič, bivši vrtnar in vincar na deželni vino- in sadjarski šoli na Slapu, družbenim vrtnarjem. Glavni odbor sklene, službo za sedaj provizorično oddati, v pogodbo pa sprejeti šesttedenski odpovedovalni rok.

Finančna direkcija za Kranjsko odboru naznanja, da se izkazi o pravih posestnikih in njih posestev ne morejo predružačiti, kakor to centralni odbor zahteva, se na znanje vzame.

Gospod odbornik Robič predloži glavnemu odboru po njem sestavljeno poročilo o stanji kmetijstva na Kranjskem, kojega je sestavil na prošnjo centralnega odbora na podlagi poročil od posameznih podružnic in katerega ima kmetijska družba odposlati agrarnemu odboru na Dunaj. To temeljito sestavljeno poročilo glavni odbor sè zahvalo gosp. Robiču na znanje vzame.

Gospod odbornik Robič poroča tudi o preustrojitvi užitninskega davka na meso.

Na novo se v družbo sprejmejo sledeči gospodje: Anton Dejak, mestni in deželni svetovalec v Trstu, veleposestnik v Senožečah.

Jakob Habe, posestnik v Zadlogu.

Hipolit Mlekuš, zakupnik grajščine Radelca.

Janez Pleško, učitelj v Idriji.

 Kmetovalci, kateri se hočejo naročiti na **ruski lan** naj se oglašé pismeno ali ustmeno zadnji čas do Svečnice v pisarni c. k. kmetijske družbe v Ljubljani.

Tržne cene.

V Kranji, 29. decembra 1884.

Na današnji trg je došlo 101 glav goveje živine in 184 prešičev.

	gl.	kr.		gl.	kr.
Pšenica, hektol.	6	50	Ajda, hektol.	5	36
Rež,	5	52	Slama, 100 kil	1	70
Oves	3	25	Seno, „ „	2	30
Turšica	5	85	Špeh, fr. kila	—	50
Ječmen	5	20	Živi prešiči, kila	—	32

V Ljubljani, 27. decembra 1884.

Povprečna cena.

	Trg	Magaz.		Trg	Magaz.			
	gl.	kr.		gl.	kr.			
Pšenica, hektol.	6	50	7	40	Sur. maslo, kila	—	84	—
Rež	5	04	5	73	Jajca, jedno	—	3	—
Ječmen	4	71	5	13	Mleko, liter	—	8	—
Oves	3	09	3	03	Gov. meso, kila	—	64	—
Soršica	—	—	6	30	Telečje meso, „	—	68	—
Ajda	4	71	5	40	Prešič. meso, „	—	54	—
Proso	5	85	5	62	Koštrun	—	34	—
Koruza	5	40	5	41	Kuretina, jedna	—	42	—
Krompir, 100 kil	2	68	—	—	Golobje, jeden	—	17	—
Leča, hektoliter	8	—	—	—	Seno, 100 kil	1	60	—
Grah	8	—	—	—	Slama, „ „	1	51	—
Fižol	8	50	—	—	Drva, trde, sež.	7	60	—
Gov. mast, kila	94	—	—	—	„ mehke, „	5	20	—
Svinska mast	82	—	—	—	Vino, rud., 100 l.	—	24	—
Špeh, fr.	56	—	—	—	„ belo, „	—	20	—
„ prek.	72	—	—	—				